

İMRE KANER'DEN ALINAN KANDIRA TÜRKÜLERİ

Doç. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK*

İmre Kaner yarım yüzyıllık ömrünü çoktan geride bırakmış bir Kandıralı. 1962 yılında Federal-Almanya'ya gidip yerleşmiş ve orada yaşıyor; Baden-Württemberg Eyaleti'nin Freiburg kentinde kitapçılık mesleğini icra ediyor. Türk Alman Dostluk Cemiyet (Deutsch Türkischer Freundeskreis e.V., Grunerstr. 10,7813 Staufen/F. Almanya)'nin başkanlığını yürüten İmre Kaner, bu cemiyetin etkinlikleri çerçevesinde, Türk ve Alman kültürünün kesişme noktalarından hareketle önemli bilim adamlarını davet edip konferanslar düzenliyor ve böylece çok önemli bir işlevi yerine getiriyor.

Almanya'da Temmuz, Ağustos 1996'da kullandığım iki aylık bir araştırma bursu esnasında iki yıl sonra tekrar görüşme fırsatını bulduğum İmre Kaner, ilgi alanım olan türkü folkloru konusunda, elinde henüz derlenmemiş bazı örnekler olduğunu ve bunları duyurmak istediğini belirtti. Aşağıda vereceğim bilgileri, O bizzat yazıya geçirmiş ve 28.8.1996 tarihinde bana teslim etmiştir.

İmre Kaner, o günkü sohbetimizde, bu notlara ek olarak ayrıca; Kandıra türkülerinin genellikle "Eviç" makamında olup, bağlama kullanılmadığını, Bal-kan etkisiyle klarinet çalındığını hatırlatmıştır. Alan Halk Türküsü Arşivi'nde banta kaydetme imkanını da bulduğumuz İmre Kaner'in türkülerini burada öncelikle bilim dünyasına duyurmayı

amaçlıyoruz. Yapılacak karşılaştırmalı araştırmalarla bu parçaların hangi türkü tiplerinin varyantları olduğu ortaya çıkarılabilecektir. Şimdilik metin ve nota yayımıyla yetiniyoruz.

- I. Kaynar kasan taşması mı
Yol buradan aşması mı
Merak etme Seherim
(okunurken: nazlı da Seherim)
Ayrılan kavuşmaz mı
- Adaya giden olsa
Seheri gören olsa
Uçan kuşa yalvardım
(... Seherim aman)
Bir haber veren olsa

(Türkünün hikâyesi:) Bu türkü, Kandıralı Çerçi, Kandıra ağzında "yolcu", Çakal Nazif'in, yolların o kış kardan kapanıp, uzun süre açılmaması ve en kötüsü, karışı Hacer'in durumu öğrenmesi yüzünden, Adapazarı'nda oturan imam nikahlı dostu Seher'e bir türlü gidememesi üzerine, 1940 yılı başlarında ortaya çıkmıştır. Mahallesinin kızları (bu türküyü) kendi aralarındaki toplantılarda, ya da kına geçelerinde darbuka ile söyler, Nazifle eyleyenlerdi. Ben Nazif'i türkünün çıktığı yıllardan pek az hatırlarım.

**II. Sergen altına buruş
Buruş değil on kuruş
Şu Kandıra kızları
Etmezler beş-on kuruş**

(Açıklama:) Sergen: Çardak, harman yerinde, ya da bahçelerde kurulan gölgelik.

Buruş: Güneş altında ya da gölgeliklerde kurutulan meyva.

(Türkünün Hikâyesi:) Bu türkünün Kandıra'ya bağlı Balcı-Siddıklar köyünde, bazı delikanlıların Kandıra'dan gelin getirmeleri üzerine, köyün kızları tarafından çıkarıldığını, düğünlere Kandıra'da davetliler geldiğinde kızların hem söyleyip, hem de onun ahengine uyup oynadıklarını rahmetli annem anlatırdı. Bilene maalesef rastlayamadım.

**III. Karadeniz taşdı - da -
derler taşmamış
O yar - da - burdan geçti - de -
derler geçmemiş
Ovul da yavrum of of.**

Karadeniz gümbür-
gümbür gümeler
Seni - de - bana, beni - de -
sana verseler
Ovul yavrum of of.

(Açıklama:) Ovul: ah oğul, evladım anlamında

Bu türkü son derece içli olup, grnata (klarinet) refakatinde söylenir.

**IV. Ayım seni dağıdı mı
duttular (tuttular)
Burnuna halka mı daktılar
(taktılar)**

(Açıklama:) Bu türkü aslında nakarattır. Sadece bu ikili söylenir. Aydın Zeybeği ayağındadır. Rakı aleminde ayakta duramayacak, kendini bilemeyecek hale gelenlerden, halâ inat edip, oynamak isteyen, sağa-sola yalpalayıp, yıklarıların artık evlerine götürülme zamanı geldiğine işaret eder. Ayık olanların, olmayanlarla alay etmesi olduğu gibi, o duruma düşülmemesini de ihtar eder şüphesiz.

**V. Evlerimin öntü - de - aralık
Kız sakız almış beş-
on paralık**

(Açıklama:) Bu türkünün devamını maalesef temin edemedim. Rakı aleminde sonra evlere dağılınırken, grnata ve davulla söylenir.

Araştırdığım başkaları da var; henüz bilenlere rastlamadım: (Burada yalnızca türkünün belli dizeleri veriliyor, yararı olur düşüncesiyle yazıya ekliyoruz.)

1. "Ayağıma diken battı gül sar-
dı" (bu, türkünün ikinci mısrası; diğer bölümlerini hatırlamıyorum).
2. "Namesi geldi bana"
3. "Karadere harman olur mu?"

NOTLAR

* S.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi.

** Tarafımızdan yapılan eklemeler parantez içinde gösterilmiştir. Türkü notaları, S.Ü. Eğitim Fakültesi, Müzik Eğitimi Bölümü Araştırma Görevlisi H. Serdar Çakırcı tarafından hazırlanmıştır.

Kaynak kişi : İmre Kaner

Yaşı : 50 civarında; okur-yazar

Derleme yeri : Freiburg/F. Almanya

Tarihi : 28.06.1996

Not : Kaynak kişi, II numaralı türkünün ezgisini hatırlayamamıştır.)

TÜRKÜ NOTALARI
I. KAYNAK KAZAN TAŞMAZ MI?

Notaya alan: H. Serdar Çakırcı

İki müzikal çizgi ve altındaki Türkçe sözler. İlk çizgi, 'Kaynak Kazan taşmaz mı? / Kaynak Kazan taşmaz mı?' sözünü içerir. İkinci çizgi, 'Sözün ne? / Sözün ne? / Sözün ne?' sözünü içerir.

III. KARADENİZ TAŞI DA DERLER

Üç müzikal çizgi ve altındaki Türkçe sözler. İlk çizgi, 'Karadeniz taşı da derler / Karadeniz taşı da derler' sözünü içerir. İkinci çizgi, 'Sözün ne? / Sözün ne? / Sözün ne?' sözünü içerir. Üçüncü çizgi, 'Sözün ne? / Sözün ne? / Sözün ne?' sözünü içerir.

IV. AYIN BENİ DAĞDA MI DUTTULAR?

Bir müzikal çizgi ve altındaki Türkçe sözler. Çizgi, 'Ayın beni dağda mı duttular? / Ayın beni dağda mı duttular?' sözünü içerir.

AYAĞINA DİKEN BATTI DÜL SARDI (SANDIR)

Bir müzikal çizgi ve altındaki Türkçe sözler. Çizgi, 'Ayacağına diken battı dül sardı / Ayacağına diken battı dül sardı' sözünü içerir.

V. EVLERİNİN ÖNÜ ARALIK

Üç müzikal çizgi ve altındaki Türkçe sözler. İlk çizgi, 'Evlerinin önü aralık / Evlerinin önü aralık' sözünü içerir. İkinci çizgi, 'Sözün ne? / Sözün ne? / Sözün ne?' sözünü içerir. Üçüncü çizgi, 'Sözün ne? / Sözün ne? / Sözün ne?' sözünü içerir.

KARADERE HARMAN OLUR MU?

Bir müzikal çizgi ve altındaki Türkçe sözler. Çizgi, 'Karadere harman olur mu? / Karadere harman olur mu?' sözünü içerir.